

ERENDİZ ATASÜ

KADINLAR DA VARDIR

1982
Akademi Kitabevi
Öykü Ödülü

4. BASKI
♥CAN
çağdaş

ERENDİZ ATASÜ
KADINLAR DA
VARDIR

Can Çağdaş

Kadınlar da Vardır, Erendiz Atasü

© 2004, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: Varlık Yayınları, 1983

Can Yayınları'nda 1. basım: 2004

4. basım: Şubat 2021, İstanbul

Bu kitabın 4. baskısı 500 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Cem Alpan

Editör: Sırma Köksal

Düzeltili: Aylin Samancı Elmasdağ, Melike Şentekin

Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Baskı ve cilt: Arı Matbaası

Davutpaşa Cad. Emintaş Kâzım Dinçol San. Sit. No: 81/39,

Topkapı, İstanbul

Sertifika No: 44009

ISBN 978-975-07-3358-1

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza, No: 9/25 Sarıyer/İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com/9789750733581

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

ERENDİZ ATASÜ
KADINLAR DA
VARDIR

1982 AKADEMİ KİTABEVİ
ÖYKÜ BİRİNCİLİK ÖDÜLÜ

ÖYKÜ

♥can

Erendiz Atasü'nün Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Dün ve Ferda, 2013

Gençliğin O Yakıcı Mevsimi, 2014

Kızıl Kale, 2015

Benim Yazarlarım, 2015

Onunla Güzeldim - Uçu, 2015

Saldırganı Hoş Tutmak, 2015

Baharat Ülkesi'nin Hazin Tarihi, 2016

Dağın Öteki Yüzü, 2016

Uy Karadeniz Uy, 2017

ERENDİZ ATASÜ, 1947'de Ankara'da doğdu. 1968'de Ankara Üniversitesi Eczacılık Fakültesi'nden mezun oldu. Aynı fakültede uzun yıllar öğretim üyesi olarak çalıştıktan sonra 1997'de farmakognozi profesörlüğünden emekliye ayrıldı. Öyküleri, 1981'den bu yana, *Sanat Edebiyat'81*, *Düşün*, *Çağdaş Türk Dili, Varlık*; deneme, inceleme ve makaleleri *Saçak*, *Çağdaş Türk Dili, Cumhuriyet Kitap, Radikal Kitap, Varlık, Papirüs* gibi dergiler ile *Cumhuriyet* ve *Aydınlık* gazetelerinde yayımlandı ve yayımlanmaktadır. *Dağın Öteki Yüzü* adlı romanı İngilizceye (2000), *Lanetliler* Almancaya (2004), *Bir Yaşadönümü Rüyası* Yunancaya (2005), İngilizceye (2013) çevrilip yayımlanmıştır. Atasü'nün bazı öyküleri İngiltere, ABD, Fransa, Almanya, Hollanda, İsviçre, İtalya, Çek Cumhuriyeti ve Hırvatistan'da yayımlanan öykü antolojilerinde yer almıştır. Eserleri: *Kadınlar da Vardır* (1983, Akademi Kitabevi Öykü Birincilik Ödülü), *Lanetliler* (1985), *Dullara Yas Yakışır* (1988), *Onunla Güzeldim* (1990), *Dağın Öteki Yüzü* (1996, Orhan Kemal Roman Ödülü), *Taş Üstüne Gül Oyması* (1997, Yunus Nadi Öykü Ödülü; 1998, Haldun Taner Öykü Ödülü), *Uçu* (1998), *Gençliğin O Yakıcı Mevsimi* (1999), *Benim Yazarlarım* (2000), *Kadınlığım, Yazarlarım, Yurdum* (2001), *Bir Yaşadönümü Rüyası* (2002), *İmgelerin İzi* (2003), *Kavram ve Slogan* (2004), *Açık Oturumlar Çağı* (2006), *İncir Ağacının Ölümü* (2008), *Düşünce Sefaletinin Kısacasında* (2008), *Bilinçle Beden Arasındaki Uzaklık* (2009), *Hayatın En Mutlu Anı* (2011, Yunus Nadi Öykü Ödülü; 2010, Dünya Kitap Yılın Telif Kitabı Ödülü), *Güneş Saygılı'nın Gerçek Yaşamı* (2011), *Yıllar Gerçerken Hayat ve Roman* (2013), *Dün ve Ferda* (2013), *Kızıl Kale* (2015, Türkan Saylan Sanat Ödülü), *Saldırganı Hoş Tutmak* (2015), *Baharat Ülkesi'nin Hazin Tarihi* (2016).

Benim biricik, sevgili kızım
Reyhan'ıma
en güzel günler senin olsun...

İçindekiler

Üçüncü Basıma Önsöz	13
Bir Tren Yolculuğu	15
Bir Yüz – Bir Ters	29
Kadınlar da Vardır	45
Balkon Saati	79
Özlem Zamanı Geçti	91
Yemen'den Bir Yel Esti	173
Sessiz Ali	179
Bir Kimlik Aranıyor	185

Üçüncü Basıma Önsöz

Kadınlarda Vardır şanslı bir kitaptı. Henüz dosya halindeyken, 1982 yılında, yeni ve genç yazarlara yönelik Akademi Kitabevi Yarışması'nda öykü dalında birincilik ödülünü kazandı ve böylece adı duyulmamış bir yazarın yapıtı olmasına karşın, okura ulaşma şansına kavuştu. Bir yıl daha gecikseydi, yazar –yaşı geçtiğinden dolayı– yarışmaya giremeyecek, Akademi Kitabevi ödülleri Türk edebiyatı ile buluşturduğu Feyza Hepçilingirler, Ahmet Yurdakul gibi yazarların arasına katılmayacaktı.

Kadınlar da Vardır okuruyla inanılmaz bir kaynaşma yaşadı ve çeşitli nedenlerle kitapçı vitrinlerinden uzak kaldığı on küsur yıl boyunca, okur yapıtı unutmadı.

Kitabı bu çok uzun aradan, izleyen dört öykü kitabı ve bir romandan sonra yeniden yayıma hazırlarken kimi yerleri bana pırlıtlı, kimileri acemice göründü. Acemice bulduklarımı yeniden kotarabilir miydim? Düşündüm... Hayır, *Kadınlar da Vardır* kendi toyluğu, içtenliği ve çekiciliği içinde bir bütündü. Teline dokunmadım. (Yalnız, bir tel ekledim, “Yemen'den Bir Yel Esti” öyküsünü ve üçüncü baskının kapağını esinleyen, anneannemin 1910 yılında çekilmiş fotoğrafının arkasındaki, el yazısı ithafı.)

İstedim ki okur, diğer kitaplarımı da okumuşsa, bu yapıtlarda yazarın olgunluk çağına doğru kendi yazma yeteneğini şaşkınlıkla keşfeden henüz genç bir kadından; başlıca yaşam amacı, şenliği ve kaygısı edebiyat olan bir insana dönüşüm serüvenini izleyebilsin.

Kadınlar da Vardır'ın ilk okuru, o zamanlar eşim olan Dr. Ergin Atasü idi, ilk eleştirmeni Remzi İnanç, öykülerin ilk yayımcısı, "Balkon Saati"ni *Edebiyat-Sanat '81* dergisinde yayımlayan Tanju Cılızoğlu. Onların yüreklendirmeleri olmayaydı, bu yapıt var olabilir miydi?

Kadınlar da Vardır'ı on beş yıl sonra, okuruyla yeniden buluşmaya gönderirken, Akademi Kitabevi Yarışması'nın kurucusu, artık aramızda olmayan Hadi Olca'yı, ödül jürisinin aramızdan ayrılmış üyeleri A. Kadir'i, Asım Bezirci'yi, Emil Galip Sandalcı'yı saygıyla anıyor; jürinin diğer üyesi Vedat Türkali'ye, buradan saygılı bir "Merhaba" diyor; belleğim beni yanıltıyorsa ve jüri üyeleri arasında anmayı unuttuğum isimler varsa bağışlanmamı diliyorum.

Erendiz Atasü
12 Ağustos 1997

BİR TREN YOLCULUĞU

Paris'ten Lyon'a giden trenin ikinci sınıf on bir numaralı kompartımanına önce Madam Duval geldi. Tedbirli kadındı Madam Duval, gecikmekten hiç hoşlanmazdı. Ayla Akman ve Gülseren Dede, yabancı ortamın verdiği ürkeklikle telaşlı telaşlı trene bindikleri zaman, Madam Duval, yolculuk boyu kendisine eşlik edecek kadın dergisi ve bisküvileriyle pencere kenarındaki köşesine çoktan yerleşmişti.

“Karşılıklı oturalım, bacaklarımızı birbirimize doğru uzatır, rahat ederiz.”

“İyi, hey bana bak. Doğru trendeyiz, değil mi?”

“Canım, elbet doğru trendeyiz. Amma da vesveselisin.”

Madam Duval konuşulan dili bir şeye benzetememişti. Gözlüklerinin üstünden iki genç kıza bir bakış fırlattı. (Nece konuşuyorlar acaba? Şu esmeri İspanyol olabilir. Ya da GüneyAmerikalı. İspanyolca bu galiba? Güney Amerikalıların dili İspanyolcadır, değil mi. Yok canım, Portekizce konuşmazlar mı? Portekizce... Amaan her neyse, canım...) Madam Duval bakışlarını gözlüklerinin içine çekti. Oldum bittim yabancılardan pek hoşlanmazdı zaten.

Trenin kalkmasına beş dakika kala, kompartımanın

kapısında, Lyon'da manifatura mağazası sahibi Mösyö Tot'un önce kafası sonra kendisi belirdi. Mösyö Tot, "Epey boş yer var," diye düşünerek içeri girip oturdu. Saatine bakıp kalkışa kaç dakika kaldığını saptadı ve cebinden çıkardığı gazetenin bulmacasını çözmeye koyuldu.

Matmazel İvon Dölarö, tren kalkarken bindi. Ancak yetmişmişti. On bir numaralı kompartımanın kapı kenarına oturuverdi. Lyon'a ailesinin yanına birkaç gün dinlenmeye gidiyordu. Yorgundu, tükenmişti İvon. Duygusal bir ilişkiyi bitirmişti bir gün önce, daha doğrusu sevdiği adam bırakıp gitmişti onu. Böyle olacağı belliydi epeydir ya... İvon, kollarını kavuşturdu, bacak bacak üstüne attı, gözlerini boşlukta bir noktaya dikti, içinde bulunduğu yerden ve yaşadığı zamandan soyutlanmışçasına köşesine büzüldü kaldı.

Ayla, İvon'un güzelliğine dikkat etti önce. (Zeytin yeşili dedikleri göz böyle olsa gerek.) Sonra da kadınca sezisiyle az çok anlayıverdi İvon'un durumunu. Anladı; çünkü hastanın halinden en iyi o hastalığı çeken bilirdi. Kendisi de bu yolculuğa biraz da bir gönül kırıklığını unutmak için çıkmamış mıydı? Ayla'nın köşesinden, ezikliği içinde kırık dökük bir oyuncak gibi oturan İvon'un köşesine sevgi dolu bir bakış gitti. (Ya kardeşim, dünyada erkek olmak varmış, zor iş kadınlık, Fransa'da ve her yerde...) Ayla'nın düşünce kanalıyla uzattığı el havada kaldı. İvon bu eli sezemedi. Hiçbir şey sezinleyemeyecek denli hastaydı. Yol arkadaşlarıyla ilgilenmek aklına en son gelecek işti.

Gülseren kocaman çantasında büyük bir gayretle bir şeyler arıyordu. Sonunda buldu aradığını... Çikolata... Yarısını Ayla'ya uzattı.

"Almaz mısın?"

"Yok, sağ ol..."

"Al, canım, hepsi çok bana."

Ayla ile Gülseren çikolatalarını yiyip susuyorlardı. Bu yolculuğa çıkalı beri fazla konuşmamışlardı zaten. Gülseren tüm dikkatiyle pencereden görünen yeşil düzlükleri seyrediyordu. Ayla bir yandan kompartımandaki yolcuları izliyor, bir yandan düşünüyordu. Eski arkadaşları Ayla ve Gülseren. Çok severlerdi birbirlerini. Fakülte- de birlikte okumuşlar, şimdi de birlikte çalışıyorlardı. Bu yaz tatilinde birlikte bir Avrupa gezisi yapmayı tasarlamışlar, bu amaçla maaşlarından biriktirdikleriyle, Edirne- kapı Gümrüğü'nden Münih'e, oradan Paris'e, oradan da onları Lyon'daki bir arkadaşlarına götüren şu tren kompartımanına varmışlardı. Bir hafta sonra Ankara'da işlerin başındaydılar. Geziye çıktıklarından beri pek konuşacak şeyleri kalmamıştı işte. Galiba bir an önce evlerine dönmeyi istiyordu ikisi de. Nereden esmişti akıllarına bu gezi? Avrupa görmüşlük... Avrupa görmüş olmak için mi? Yeni yerler, yeni insanlar tanıma isteği mi? Yoksa her gün birlikte olunan yüzleri görmeme isteği mi? Kafdağ'ın ardındaki güzelliği, ya da sekizinci dünya harikasını bulacaklardı belki de. Oysa buldukları neydi? Bulgaristan'da güller, Yugoslavya'da trafik kazaları, Avusturya'da yeşillikler arasında sivri damlı kiliseler ve bir otobüs dolusu, Avrupa'ya çarşı pazara giden orta yaşlı, orta halli, kentsoylu Türk gezgincisi. Sonra Münih, sosis, caddelerde Türkçe ve Türk işçileri, Olimpiyat Stadı. Sonra Paris, anlaşılmayan bir dil, el kol işaretleri, metroda önce yolu, dolayısıyla da yarım günü yitirmek ve bu konuda birbirlerine söyledikleri tatsız sözler, parasız kalma korkusuyla her öğün yenen sosisli sandviçten kabızlık ve elde bir turist rehberi, sabahın köründen akşama kadar tabanı yarılasıya koşturmak... Ve taa ortaokul çağından beri Paris'te Aşk, Paris'te Yağmur, Paris'te falan filan filmlerinden ezberlenen, sakızlaşmış "Paris turistik görüntüleri"... Ve bu kompartıman...

Özgür olma isteği... Neden buydu. Özgürlüklerini kanıtlamak istemişlerdi. Yükseköğrenim görmüş, hayatlarını kazanan özgür genç hanımlar... Fransa'ya kadar gitmekle çemberlerinden birini kıracaklardı. Otobüsteki o hippî kılıklı oğlan bile öyle dememiş miydi... "Vallahi bravo... Kız başınıza, kimseyi tanımadan etmeden, kalacağınız yeri önceden belirlemeden, bu ne cesaret..." Gezi özgürlüğüne ve ekonomik özgürlüğüne sahip çıkmak... Oysa, Fransa saatiyle 10.18'de, Paris-Lyon yolcu treninin 2. sınıf, on bir numaralı kompartımanında, Ayla ile Gülseren kendilerini hiç de özgür duymuyorlardı. Çok az bilinen bir kentten hiç bilinmeyen bir kente doğru, bilinmeyen bir ovada delice koşturan bir trende, iyi bilinen çevrelerin zorlayıcı baskılarının hiçbirî yokken, özgür olmayabiliyordu insan da; belki, çok iyi bilinen bir çevrede, tüm zorlayıcı baskılarla, belki de bir parmaklığın ardında, daha özgürdü.

Aslında bir şeylerden kaçıp bir şeyi kovalıyorlardı. Peşinden koştuklarına "özgürlük", "mutluluk" gibi isimler takıyorlardı. Kaçtıkları şeyin adını pek iyi bilmiyorlardı. Arada "çevre baskısı" diyorlardı ona da... Ayla, bu kompartımanda kaçtığı şeyin kendi içinde olduğunu anlıyordu. Kaynağı ister çevre baskısı olsun, ister ne olursa olsun, kaçtığı ve bir türlü kaçamadığı o şey ya da şeyler kendi içindeydi, kendisiydi... Ayla, kendi kendisinin tutsağı olmuştu. Kendini kendine bağlayan bu zinciri paralayıp yüzünü dışarıya dönmedikçe; hiçbir zaman özgür olamayacaktı. Zinciri ancak kendisi koparıp atabilirdi. Münih, Paris, Londra falan değil. Yoksa Güney Kutbu'na bile gitse boşuna. Hiçbir şey değişmemişti işte. Gönül kırıklığı bile olduğu gibi duruyordu. Yoksa, daha da mı artmıştı ne... Yer değiştirmek hiçbir şeye yaramamıştı. Hiçbir şey değişmemişti. Oysa değişmesi gereken şeyler vardı. Kendisi, kendisi değişmeliydi...

Servet Hanım o gece hiç uyuyamadı. Bağışlayamama, olanca acılığıyla zehirliyordu onu. Onu yaşatmamışlardı, onu sevmemişlerdi, onu hasta etmişlerdi, kocası ve çocukları. Hiçbirinin umurunda değildi Servet Hanım. Onlara ödetmeliydi, onları pişman etmeliydi. Onu yaşatmamanın acısını çıkartmalıydı onlardan. Ölmekten başka silahı yoktu. Oysa yaşamak istiyordu.

Kadınlar da Vardır, Erendiz Atasü'nün yayımlandığı günden beri değerini kaybetmeyen yapıtlarından biri. 1982 yılında dönemin en önemli öykü ödülllerinden Akademi Kitabevi Öykü Ödülü'nü kazanan bu eser, Türkçe edebiyatın kadını anlatışına yepyeni bir boyut kazandırıyor.

Sekiz kadın hikâyesinden yola çıkarak yazılan bu öyküler, farklı geçmişler ve farklı donanımlara sahip kadınları tek bir ortak nokta üzerinden seslendiriyor: Böyle örgütlenmiş bir dünyada her şeye rağmen ayakta kalabilmek.

